

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av kyrkolagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att kyrkolagen skall ändras så, att man vid biskopsval övergår till val som sker på basis av kandidatnominering. Valet kan vid behov förrättas i två omgångar. En valmansförening skall kunna bildas av tio personer som är röstberättigade i biskopsvalet. Republikens president skall inte längre utnämna biskopen, utan det avgörande är valresultatet. På basis

av detta skall domkapitlet utfärda en fullmakt för den som vid valet fått flest röster.

Dessutom föreslås en ändring av teknisk natur om att endast lekmannamedlemmarna av kyrkofullmäktige och församlingsrådet skall ha rösträtt när lekmanaelektorer för biskopsvalet väljs.

Lagen avses träda i kraft samtidigt som den nya grundlagen, dvs. den 1 mars 2000.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

Med stöd av kyrkolagen (1054/1993) skall var och en ge sin röst åt en präst i biskopsvalet. De tre som fått flest röster vid valet uppförs på förslag till biskopsämbetet. Republikens president utnämner en av de på förslag uppförda till biskop.

Kyrkomötet har föreslagit att man vid biskopsval skall övergå till val som baseras sig på kandidatnominering. Valet kan vid behov ske i två omgångar. En valmansförening som består av minst tio i biskopsvalet röstberättigade personer skall ha rätt att ställa upp en kandidat i valet. Om någon av kandidaterna vid valet får mer än hälften av rösterna blir denna person vald till biskop. I annat fall förrättas ett nytt val mellan de två som fått flest röster. Mer detaljerade bestämmelser om grundandet av en valmansförening och om kandidatnominering skall utfärdas i valordningen för kyrkan (1056/1993).

Antalet elektorerna vid biskopsval utökades genom en ändring av kyrkolagen som trädde i kraft vid ingången av 1997 så, att också de ombud som utsetts till kyrkomötet från stiftet har rösträtt i biskopsvalet och att antalet lekmanaelektorerna är lika stort som antalet

prästerliga elektorerna. Avsikten är att med hjälp av kandidatnominering och med ett valförfarande som omfattar antingen en omgång eller vid behov två omgångar, på ett bättre och mer tillförlitligt sätt få fram en biskopskandidat som majoriteten av elektorerna, som består av en mycket omfattande och betydligt utökad väljarkår, anser vara den mest dugliga för det vakanta biskopsämbetet.

Vid val som grundar sig på kandidatnominering blir den utnämning som presidenten gör i praktiken allt mer en formsak. Man har vid utvecklandet av förvaltningen under den senaste tiden försökt minska sådana åtgärder. Att indra presidentens utnämningssätt i fråga om biskopar skulle vara i linje bl.a. med professorsutnämningarna vid universiteten.

Enligt den nya grundlagen, som träder i kraft vid ingången av mars 2000, utnämner presidenten inte längre ärkebiskopen och biskoparna såsom enligt 87 § i gällande regeringsform. Utnämningssätten grundar sig därmed enbart på bestämmelser i lag och, i fråga om biskoparna, på bestämmelserna i kyrkolagen.

Inom kyrkan råder olika åsikter i utnäm-

ningsfrågan. Den utveckling som skett i fråga om domkapitelsinstitutionens ställning och i kyrkans lagstiftning överlag, utvecklingen av valförfarandet vid biskopsval, utvecklingen i universitetens utnämningsspraxis samt revideringen av statsförfattningen skapar dock sammantaget en sådan helhetssituation att tillsättandet av biskopsämbetet bör avgöras enbart med stöd av valresultatet. Utgående från resultatet utfärdar domkapitlet en fullmakt för den som valts till biskop.

Enligt gällande bestämmelser kan alla medlemmar av kyrkofullmäktige och församlingsrådet rösta när lekmannaelektorerna för biskopsvalet utses. Det föreslås att bestämmelserna ändras så att endast lekmanna-medlemmarna har rösträtt.

För valet av ärkebiskop och biskop i Åbo ärkestift gäller vissa specialfrågor. Avsikten är att de skall beredas separat.

2. Propositionens verkningar

Syftet med kandidatnominering i biskopsval är att säkra att den person som åtnjuter

största möjliga understöd väljs till biskop. Genom att biskopsutnämningen överförs på kyrkan fortsätts den omreglering av ansvaret mellan staten och kyrkan som inleddes med överföringen av domkapitlet. Samtidigt för- enhetligas statens och självstyrelsensamfundenas utnämningsspraxis. Propositionen har inga betydande ekonomiska verkningar.

3. Beredningen av propositionen

Frågor som hänför sig till val och utnämning av biskop har under de senaste årtiondena behandlats bl.a. av Kyrka och statkommittén (kommittébetänkande 1977:21), i den av undervisningsministeriet tillsatta arbetsgruppen kyrka och stat (kommittébetänkande 1982:47) samt i den av kyrkomötet tillsatta domkapitelskommittén (Den ev.-luth. kyrkans i Finland centralförvaltning, Serie A 1994:1)

Propositionen har beretts vid kyrkostyrelsen och i kyrkomötetes förvaltningsutskott. Lagutskottet har avgivit ett utlåtande om den.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

18 kap. Biskopsämbetet

3 §. *Tidpunkten för val, rösträtt och kandidatnominering.* Det föreslås att rubriken för paragrafen ändras så att också kandidatnominering nämns där.

Det föreslås att paragrafens 2 mom. 5 punkt ändras så att endast lekmannamedlemmarna av kyrkofullmäktige eller församlingsrådet kan delta i valet av lekmannaelektorer för biskopsvalet. En medlem som har förhinder ersätts med en suppleant, som också skall vara lekman.

Det föreslås att till paragrafens fogas ett nytt 4 mom. där det bestäms om valmansförening och dess rätt att ställa upp en kandidat i biskopsvalet. Valmansföreningen skall enligt förslaget bestå av minst tio i valet röstberättigade personer.

4 §. *Valförrättning och utfärdande av fullmakt.* Det föreslås att paragrafens rubrik ändras så att ordet tjänsteförslag och utnämning till tjänsten stryks men att till ru-

briken fogas uttrycket utfärdande av fullmakt.

Det föreslås att biskopsvalet skall förrättas i två omgångar. Valet motsvarar det direkta valet av president i två omgångar. Om endast en kandidat blir uppställd blir denna person vald till biskop utan val. Om flera kandidater ställs upp, skall val förrättas. Den som vid valet fått mer än hälften av de avgivna rösterna blir vald. Om ingen får mer än hälften av de avgivna rösterna skall det förrättas ett andra val mellan de två som fått flest röster i det första valet. Den som fått flest röster vid det andra valet blir vald till biskop. Om rösterna faller lika avgör lotten enligt kyrkolagens 25 kap. 10 § 1 mom.

I den nya grundlagen ingår inte längre en bestämmelse enligt vilken republikens president utnämner ärkebiskop och biskopar. Det föreslås nu att biskopsvalet ändras så att valet baserar sig på kandidatnominering och så att valresultatet blir avgörande. Eftersom ett sådant val klart uttrycker väljarmajoritetens önskan, föreslås att republikens presidents utnämningssrätt skall avskaffas. Domkapitlet

skall utfärda en fullmakt för biskopsämbetet för den som fått flest röster. Det är således inte fråga om egentlig utnämning eftersom domkapitlet inte har prövningsrätt i ärendet.

4 a §. *Dödsfall och förhinder.* Den föreslagna nya paragrafen är nödvändig eftersom val av biskop måste förrättas på nytt i de undantagssituationer som nämns där. Bestämmelsen motsvarar den norm som gäller för republikens president.

5 §. *Tjänsteförhållandets upphörande.* Det föreslås att i paragrafen hänvisas till de allmänna bestämmelserna i kyrkolagens 6 kap. 8 och 8 b § i fråga om tjänsteförhållandets upphörande för en biskop. Dessa allmänna

bestämmelser gäller hela den kyrkliga ämbetsmannakåren. Det förelås att bestämmelsen om avsked som sker på biskopens egen begäran skall kvarstå. Avsked skall beviljas av domkapitlet. Domkapitlet kan utan ansökan entlediga en biskop som på ett bestående sätt har förlorat sin arbetsförmåga.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som den nya grundlagen, dvs. den 1 mars 2000.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av kyrkolagen

På förslag av kyrkomötet och i enlighet med riksdagens beslut ändras i kyrkolagen av den 26 november 1993 (1054/1993) rubriken för 18 kap. 3 § samt 18 kap. 3 § 2 mom. 5 punkten, 4 och 5 §, av dessa lagrum 18 kap 3 § 2 mom. 5 punkten samt 4 och 5 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 936/1996, samt fogas till 18 kap. 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 936/1996, ett nytt 4 mom. och till 18 kap. en ny 4 a § som följer:

18 kap.

Biskopsämbetet

3 §

Tidpunkten för val, rösträtt och kandidatnominering

Rösträtt i valet har

5) de lekmanneelektorer som utsetts av lekmanne medlemmarna i kyrkofullmäktige eller församlingrådet i stiftets alla församlingar bland de medlemmar som enligt 7 kap. 3 § är valbara till församlingens förtroendeuppdrag så att antalet elektorer, i 3 och 4 punkten nämnda elektorer medräknade, blir detsamma som det antal präster och lektorer som nämns i 1 och 2 punkten. Från varje församling utses en elektor och övriga

elektorer bestäms i förhållande till församlingens folkmängd enligt den fördelning som domkapitlet bestämmer.

Rätt att ställa upp en kandidat vid biskopval har en valmansförening som har bildats av minst tio i valet röstberättigade personer.

4 §

Valförrättning och utfärdande av fullmakt

Om endast en kandidat har ställts upp, blir denne utsedd till biskop utan val.

Om flera kandidater än en har ställts upp fastställer domkapitlet tidpunkten för valet.

Val av biskop sker med slutna sedlar. Var och en skall ge sin röst åt en präst som är uppställd som kandidat. Den kandidat som vid valet har fått mer än hälften av de avgivna rösterna blir vald till biskop.

Har ingen fått den majoritet av rösterna

som föreskrivs i 3 mom., skall nytt val förrättas på en dag som domkapitlet bestämmer. Kandidater vid det nya valet är de två präster som vid det första valet har fått flest röster. Den präst som vid det andra valet har fått flest röster blir vald till biskop.

Domkapitlet utfärdar fullmakt till biskopsämbetet för den som har blivit vald.

4 a §

Dödsfall och förhinder

Om den som är uppställd som kandidat avlider eller får bestående förhinder innan valförrättningen vid det första valet har avslutats, skall val av biskop förrättas på nytt så snart som möjligt. Detsamma gäller om någondera av kandidaterna vid det andra valet avlider eller får bestående förhinder innan valförrättningen har avslutats eller den

som valts till biskop avlider eller får bestående förhinder innan fullmakt har utfärdats.

5 §

Tjänsteförhållandets upphörande

I fråga om tjänsteförhållandets upphörande för en biskop gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i 6 kap. 8 och 8 b §. Anmäler en biskop före föreskriven avgångsålder till domkapitlet att han kommer att avgå, upphör hans tjänsteförhållande vid den tidpunkt som han därvid meddelar.

En biskop beviljas avsked av domkapitlet, om inte tjänsteförhållandet har upphört på annat sätt. En biskop som på ett bestående sätt har förlorat sin arbetsförmåga kan utan ansökan entledigas.

_____

Denna lag träder i kraft den .

Helsingfors den 3 december 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Undervisningsminister *Maija Rask*

Lag

om ändring av kyrkolagen

På förslag av kyrkomötet och i enlighet med riksdagens beslut ändras i kyrkolagen av den 26 november 1993 (1054/1993) rubriken för 18 kap. 3 § samt 18 kap. 3 § 2 mom. 5 punkten, 4 och 5 §, av dessa lagrum 18 kap 3 § 2 mom. 5 punkten samt 4 och 5 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 936/1996, samt fogas till 18 kap. 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 936/1996, ett nytt 4 mom. och till 18 kap. en ny 4 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

Biskopsämbetet

3 §

3 §

Tidpunkten för val samt rösträtt

Tidpunkten för val, rösträtt och kandidatnominering

Rösträtt i valet har

Rösträtt i valet har

5) de elektorer som utsetts av kyrkofullmäktige eller församlingsrådet i stiftets alla församlingar bland de medlemmar som enligt 7 kap. 3 § är valbara till församlingens förtroendeuppdrag så att antalet elektorer, i 3 och 4 punkten nämnda elektorer medräknade, blir detsamma som det antal präster och lektorer som nämns i 1 och 2 punkten; från varje församling utses en elektor och övriga elektorer bestäms i förhållande till församlingens folkmängd enligt den fördelning som domkapitlet bestämmer.

5) *de lekmanneelektorer* som utsetts av lekmanneledammarna i kyrkofullmäktige eller församlingsrådet i stiftets alla församlingar bland de medlemmar som enligt 7 kap. 3 § är valbara till församlingens förtroendeuppdrag så att antalet elektorer, i 3 och 4 punkten nämnda elektorer medräknade, blir detsamma som det antal präster och lektorer som nämns i 1 och 2 punkten. Från varje församling utses en elektor och övriga elektorer bestäms i förhållande till församlingens folkmängd enligt den fördelning som domkapitlet bestämmer.

Rätt att ställa upp en kandidat vid biskopsval har en valmansförening som har bildas av minst tio i valet röstberättigade personer.

4 §

4 §

Valförrättning, tjänsteförslag och utnämning till tjänsten

Valförrättning och utfärdande av fullmakt

Val av biskop sker med slutna sedlar. Var och en skall ge sin röst åt en präst.

Om endast en kandidat har ställts upp, blir denne utsedd till biskop utan val.

Den präst som har fått det största röstetalet

Om flera kandidater än en har ställts upp

Gällande lydelse

i valet placeras i första förslagsrummet, i andra förslagsrummet placeras den som har fått det näst största röstetalet i valet och i tredje förslagsrummet den som har fått det tredje största röstetalet i valet.

Republikens president utnämner en av de på förslag uppförda till biskop.

Föreslagen lydelse

fastställer domkapitlet tidpunkten för valet.

Val av biskop sker med slutna sedlar. Var och en skall ge sin röst åt en präst som är uppställd som kandidat. Den kandidat som vid valet har fått mer än hälften av de avgivna rösterna blir vald till biskop.

Har ingen fått den majoritet av rösterna som föreskrivs i 3 mom., skall nytt val förrättas på en dag som domkapitlet bestämmer. Kandidater vid det nya valet är de två präster som vid det första valet har fått flest röster. Den präst som vid det andra valet har fått flest röster blir vald till biskop.

Domkapitlet utfärdar fullmakt till biskopsämbetet för den som har blivit vald.

4 a §

Dödsfall och förhinder

Om den som är uppställd som kandidat avlider eller får bestående förhinder innan valförrättningen vid det första valet har avslutats, skall val av biskop förrättas på nytt så snart som möjligt. Detsamma gäller om någondera av kandidaterna vid det andra valet avlider eller får bestående förhinder innan valförrättningen har avslutats eller den som valts till biskop avlider eller får bestående förhinder innan fullmakt har utfärdats.

5 §

Tjänsteförhållandets upphörande

Avgångsåldern för en biskop är 67 år. En biskops tjänsteförhållande upphör utan uppsägning vid utgången av den månad då han uppnår avgångsåldern. Anmäler en biskop därförinnan till undervisningsministeriet och domkapitlet att han kommer att avgå, upphör hans tjänsteförhållande vid den tidpunkt som han därvid meddelar.

Republikens president kan utan ansökan entlediga en biskop som på ett bestående sätt har förlorat sin arbetsförmåga.

5 §

Tjänsteförhållandets upphörande

I fråga om tjänsteförhållandets upphörande för en biskop gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i 6 kap. 8 och 8 b §. Anmäler en biskop före föreskriven avgångsålder till domkapitlet att han kommer att avgå, upphör hans tjänsteförhållande vid den tidpunkt som han därvid meddelar.

En biskop beviljas avsked av domkapitlet, om inte tjänsteförhållandet har upphört på annat sätt. En biskop som på ett bestående sätt har förlorat sin arbetsförmåga kan utan ansökan entledigas.

Denna lag träder i kraft den .